

A FAKIR.

(Regény.)

MÁSNAP Dombayné is, Katóka is örömmel fogadták Bárányékat. Mindjárt az elején kijelentették, hogy elmenetelről szó se lehet, ott kell maradniuk egész napra. Marika hangos szóval és csengő kacajjal vegyült bele a ház csendjébe. Vidáman mesélte el tanárnői életének epizódjait s erőltetett lármával takargatta lelkének szorongását. Nem kerülte el figyelmét a Dombay-házon végbement változás. Mindenki lábujjhegyen járt, halkán beszélt. A szemek kapkodva röppentek jelentéktelen neszek felé. Dombay néni fáradt volt, megrokkant és öreg. Katóka sápadt és ideges. Valami volt a levegőben, ami nyugtalanított, ami zavart. Az anya is, a leánya is állandó készültségben vártak valamit, valami váratlant, valami kellemetlent. Marika nagyszerű életerővel, a zsonglőrök boszorkányos ügyességével tartotta játékban a vidámság labdáját. Fel-feldobta, elkapta, úgy hajította oda Katókának, Dombaynének, hogy az magától pattant újra vissza hozzá s a sok boszorkányos mutatvány és szikrázó ötlet meghozta lassan mégis az eredményt... A nemzetes asszony szeme csillogóbb lett és Katóka arcán kinyílt a bazsarózsa...

Bárány büszkén nézte a leányát. Ő tudta, hogy Marikának minden célja a jókedv életrekeltése. Itt-ott öreges igyekvéssel sietett segítségére és maga is fokozta nevetése hangját, hogy utat nyisson vele a Dombay-ház félve érkező kacájának. A háttérben mint egy láthatatlan nagyhatalom mégis ott állt a titok. Hideg, kegyetlen kezét érzéketlenül tette rá a vidám szóra és a hangos mosolyra. Mint a pókháló befont mindent, elvette csillogását ötletnek, humornak, ormótlan nagy teste ráterpeszkedett mindenre, az öröm és a jókedv csak vergődött. Egy hirtelen beálló szünet után Dombayné felkelt, kézen fogta Marikát és odaszólt Katókának.

— Kislányom, mulatassd egy kicsit a mi öreg barátunkat, én magammal viszem Marikát, beszélni valóm van vele. Remélem, öreg ember, nem haragszik érte?

Be se várta a választ, megfordult és sietve vezette Marikát szobájába.

Ott gondosan betette az ajtót maga után, fürkészve nézett körül, mintha keresett volna valakit, azután maga mellé ültette a leányt és beszélni kezdett:

Fulladozó szóval elmondta Ferenc levelezését, hazaérkezését. Leírta különös modorát, furcsa szokásait, megdöbbenő hatalmát s

akadozó mondatokban, őszintén tárta a leány szeme elé a felfordulást, amit érkezésével okozott.

Marika mindezt már tudta apjától. Az anya szájából mégis megdöbbenő volt az egész hallani. Egy anya, aki imádta a fiát s aki reszketett tőle. Aki szeret és fél! Aki megroskadva cipeli a váratlanul rázuhant anyai öröm súlyát és ugyanakkor elmerül a titkos borzadályban. Szörnyű! . . . S az anya ajkáról hömpölygött a szó. Hol a szeretet izzó fényében lángolt minden mondata, hol a rettegés árnyéka vette el minden gondolatának a fényét.

Szent Isten, milyen ember lehet az, aki az anya szívét hintázza szeretet és rettegés között? S a két külön érzés ott birkózott, ott verekedett az anya lelkén s a küzdelem ereje felfakasztotta a könnyek forrását, mely sűrű gyöngyökben hullott alá a megtört szemek csatornáiból. Marika megsápadt ajka szorosán tapadt egymásra, szeme megrendülve nézett maga elé. Az anya beszélt:

— Marika lelkem, mindezek dacára mi mégis kétségbeesetten ragaszkodunk Ferenchez. Bizunk benne, hogy valami csoda történik és ő újra az lesz, aki volt. Arra akarlak kérni kedves gyermekem, légy segítségünkre ebben a küzdelemben . . . Én látod már csak anya vagyok, akit erőtlenné tett a nagy szeretet. Tehetetlenül állok a titok előtt. Nem mozdul a lelkem és tanácstalan a szívem. Nem tudok szembeszállni a hatalommal. Katóka kislány. Ő már nem is szeret, csak fél. A testvéri érzést megölte benne a borzalom. Ő rá nem számíthatok. Marikám, már csak benned bízom. És én úgy érzem, hogy mindnyájunk közül egyedül te leszel rá hatással. Okos leány vagy, jó vagy. Nem mondok neked semmit. Te úgyis tudni fogsz mindent és ha úgy érzed, hogy megadta neked az Isten azt az erőt, amellyel bele tudsz szólni az ő életébe, akkor egy szomorú, egy kétségbeesett anya kér arra, hogy használd fel ezt az erőt és tégy úgy, ahogy jónak látod . . .

Marika meghatottan hajolt a reszkető kéz fölé és felelet helyett szeretettel csókolta meg azt. Azután felálltak, Dombayné rendbe hozta arcát és visszatértek az ebédlőbe. Az asztal meg volt már terítve, Bárány és Katóka csendesen beszélgettek a sarokban. A nemzeti asszony kiadta Linkának a rendeletet, hogy szolgálják fel az ebédet. Éppen el akartak helyezkedni az asztalnál, amikor felnyílt az ajtó és belépett Ferenc. Minden szem feléje fordult. Marika szívéhez kapta kezét és a legnagyobb erőfeszítéssel szorította össze száját, hogy fel ne sikoltson . . . Fekete szakáll . . . Sápadt arc . . . Mintha ugyanezt látta volna az éjjel a szobájában . . . Hogyan lehetséges ez? . . . Szeme nagyra tágult és vergődve evickélt benne a rémület. Ferenc köszönt anyjának, Katókanak, az apjának, azután az ő kezét fogta meg hideg ujjával s hangja mintha csupa melegség lett volna:

— Marika! Köszöntelek Marika! No lám, milyen nagyon megijedtél.

A leányban borzasztó harcot vívott az önuralom. Tudta, hogy

most őt nézi az anya, az apa, a testvér. Emberfölötti erővel rázott le magáról minden gondolatférget, diadalmas asszonyisága életre lobbant, felvillámlott a szeme és kacéran vetődött hátra a feje. A következő pillanatban felkelt, karonfogta Ferencet és az ablakhoz vezette.

— Szervusz Ferike! Te vagy? Gyere, hadd nézzelek. Meg se ismertelek volna... Hát bizony, kevés maradt meg a régi kedves fiúból.

A felelet kicsit keserűen hangzott.

— A csontok mindenestre megmaradtak.

Marika nem hagyta magát.

— Csakhogy a csontokra senkise kíváncsi.

— Igaz. Pedig azokra épül fel az ember egész élete! Furcsán hangzik, de bizonyos, hogy csontváz nélkül nincsen élet!

Marika durcásan fordult el tőle és a helyére ment.

— Nem tudsz másról beszélni? Ezen kell kezdened?

Dombay Ferenc utána ment.

— Bocsáss meg. Talán fogok tudni másról is beszélni. Úgy látom, melletted van a helyem. Elfogadod a társaságomat?

Marika felkacagott.

— Persze, hogy elfogadom. Még csak az kellene, hogy máshova ülj! Ferenc leült és beszélt.

Színes, káprázó szavakban beszélt utazásáról, a tengerről, a hegyek mérhetetlen magasságáról. Szeme földöntúli lángban égett és csodálatos hangja szárnyat kapott, zengett, harsogott, mintha láthatatlan tárogató csendült volna fel benne. Marika ügyesen dobott bele gondolatainak örvényébe egy-egy virágot, a férfi elkapta, játszott vele és a varázslók kezével egész rózsafüzért font abból az egy szál virágból. A lány eleinte könnyű borzadályt érzett. Kínos erőfeszítésébe került a kacaj, a mosoly és a felelet. De a gondolatok zenéje és a zenei lélek fenséges harmóniája, majd a csodálatos mélységből érkezett kellemes, bársonyos hang lassan lekötötte figyelmét, vele érzett és vele gondolkodott. Elfelejtette a borzadályt, a kísértetieset, engedelmesen követte és hallgatta a vezetőt, szívesen barangolt el vele gondolatainak birodalmában.

Az ebéd nem tartott soká. A társaság Ferenc szavainak varázsa alatt állott és figyelt. Mindenki csodálkozva látta a változást. Ferenc beszélt. Sápadt, fekete szakállal keretezett arca sugározta magából az értelmet s a szeme örvénylett a belső tüztől...

Egyszerre csak elhallgatott, megmerevedett és felállt. Hangja elakadt. Alakjáról varázsszóra hullott le az előadó melegsége, arcvonásai hidegekké dermedtek s a szeme befelé nézett. Azután hirtelen meghajolt és távozott.

Értelmetlenül nézett utána mindenki. Nem értették a gyors távozást, a menekülést! Tanácstalanul szállott tekintetük egymásra és egyedül maradtak ijedt gondolataikkal. A rendkívüliség, a félelem érzése újra ott kísértett közöttük és lassan szivárgott át a falakon, az

ablakokon és az ajtókon a csend. Marika tért magához legelőbb. A hangja bátran cserdített egyet maga köré :

— Nini, hogy megszökött. Vajjon, mi lelte? Egy azonban bizonyos, hogy érdekes ember! Sok mindent tudna mesélni, ha akarna.

Ferenc egész nap nem mutatkozott többé és így egyforma, eseménytelen beszélgetéssel telt el a hátralévő idő.

XIV.

A szárazság nem enyhült. Eszeveszett szorgalommal fűtötte a nap a kék ég boltzatos kemencéjét s az erdők olyanok voltak, mintha tűz égett volna alattuk. Csak a források és a vízgátak körül volt élet. A visszahullott kődarab ütése nyomán megfeszített húrként pendült meg a vértelen föld s a kopogó lépések alatt döngve visszhangzott a mélység, mintha pince volna az egész világ alatt.

Az embereket a faluban a fojtott harag fűtötte. Mindenki lelkét marta az elégedetlenség. Morgás kísérte minden tettüket, szándékosan verték el maguktól a türelmet, vak dühvel rúgtak bele minden alkalommal a jóságba és mint a veszett kutyák haraptak egymás vékonyába.

Vérbeborult szemek kémlelték napról-napra az egek alját, jön-e megváltás. Megrendült hittel káromolták az Istent és sokszor már a a sátántól könyörögtek esőt. Ott viharzott a falu fölött az emberi lélek lázadó dühe, engesztelhetetlen gyűlöletté változott a tehetetlenség, a tanácstalanság s a vak ösztönök elszabadult csapata bekötött szemmel kereste az alkalmat, hogy akár egy romboló villám kisülésében keressen magának enyhülést.

Egyszerre mindenkinek útba esett a kocsmá. Vesztüket érezték a parasztok és ivásba fojtották keserűségüket. Elakarták felejtetni a gondot, a földet, az esőt, nem akarták látni a szüntelenül szemük elé tolakodó, eltikkadt búzatáblákat, a sorvadó mezőt és a haldokló életet. Ezen a nyáron nem a paraszt, hanem a szép kocsmárosné fog aratni.

Terka asszony nem győzte két kézzel a munkát, segített a szemével is. Könnyű a fojtott haragban megaszalódott emberek lelkét a menyecske szeméből kipattanó szikrával felgyújtani. Lángoló legények öntötték magukba a bort körülötte és taplószívű öregemberek kapkodtak csattogó keze után. Ő meg pipacsbapirult arcát megfürdette az éhes szemek sugarában, meghintáztatta derekán a vágyat és kacagva siklott ki a fojtogató karok öleléséből. Özv. Szemes Ferenc bíró uram is beállt a koldulók közé. Az ötven kerek holdján pusztuló életet siratta. Olt-hatatlan szomszárja a ragyogó asszonnyál keresett enyhülést s a legények szemének viharában tántorodás nélkül ostromolta a bevehetetlen várat.

Terka asszony szívesen cicázott, jókedvét, gyujtogató mosolyát tékozló bőségben dobálta az emberek közé, a tartózkodót, a tűzállót addig kerülgette, addig piszkálgatta, amíg felszította lelkében a rözselángot, de ijedten menekült minden támadás elől a tisztesség falai mögé.

Az asszonyok kígyót-békát kiabáltak rá. Mindig tudtak valakit, aki járt hozzá. Kibeszélték, hogy az alma nem esett messze a fájától. A szép asszony, az erdőkerülő lányának a fattya volt, senkise tudja, hogy ki lehetett az apja, talán még az anyja se tudta szegény. Ménkö nagy az a város. Töméntelen ember szaladgál benne. Ott csak olyan árva jószág a szolgálólány, akibe mindenki beletörülheti a csizmáját.

Az emberek nem is hallgattak az asszonybeszédre. Akárhogy is volt valamikor, ma mégis csak a jómódú kocsmárosné, akire tehetetlen öreg ura mindenét ráhagyta. Csak táncoltak körülötte, kerülgették, mint macska a forró kását s a kocsmában itt-ott már megvillant a kés is és volt eset rá, hogy bor helyett vér ömlött a padlóra.

Szemes Ferenc bíró úr pörköldött meg legjobban a játékban. Daliás, bikaerős teste parancsoló erővel magaslott fel a perzselő asszony mellett és csonttörő ujjakkal nem egyszer rántotta magához, hogy gyilkos vággyal fenyegetse meg az ijedségbe némult teremést.

Veszedelmes játék volt. Ha egy szoknya terjeszti a lángot, könnyen felgyúlad tőle az egész falu!

A katona-pap a helyén volt. Vasárnapról vasárnapra a szószékről excírozta híveit. Előre megállapított sztratégiai terv szerint pattogtatta főpásztori ostorát a fejek fölött. Kemény erővel harsogott a szó és ostorozott még a gondolat is. Tiszta, becsületes lelke a támadásban látott eredményt! Korholt, fenyegetett! Titkolódszás nélkül tűzte fel egyháza fegyvereire a haragos szuronyt és nekiszegezte hívei mellének, így követelve megbánást és megalázkodást.

Az emberek keserű lelkéről eredménytelenül hullott vissza a támadó szó. Mindenki tudta a bajok okát.

Eső! Eső!

Amikor a hegy túlsó oldalán, a szomszéd határban a Bertin Gábor földjeire egy délután kiadós nyári zápor öntötte a vizet, a faluban a végsőkig fokozódott az elkeseredés. Tehetetlen dühvel fenyegették az eget, okolták a papot, a tanítót, mindenkit. A határos földekre ömlött víz elvette az eszüket. Amikor pedig Bertin Gábor embereinek szájáról meghallották azt a mondást, amit a bosszúálló szomszéd dobott oda cselédeinek, biztosan már azzal a gondolattal, hogy fülébe juttatják a szomszédbelieknek, akkor kétségbeesett dühük nem ismert határt! Bertin Gábor ugyanis, amikor tornácáról boldog mosollyal nézte az áldott eső zuhogását és hírülhozták neki, hogy a hegy túlsó oldalán nem esik, kárörvendően így szólt:

— Hát ahol olyan a gazda, mint a szomszéd földön, ott nem is lehet áldás. Boszorkánymesterek javára nem dolgozik az Isten!

Bárány Sándor és Marika elvonult lélekkel éltek ebben a viharban. Szerető szívük összekapaszkodva töltötte a napokat, változást csak az hozott a boldog együttlétbe, hogy Marika gyakran járt fel a Dombay házba. Apja nem vágott eléje a dolgoknak, nem állott útjába.

Ő pedig az odavezető úton tetézve rakta meg a lelkét jókedvvel,

kacajjal, tréfával. Fukarság nélkül osztogatta kincseit, belefáradt a nehéz munkába s amikor hazatért, kifosztottnak, üresnek érezte magát.

Dombay Ferencet nem látta az első találkozás óta. Anyja is, Katóka is mondták, hogy még megközelíthetlenebb, mint volt. Otthon jóformán soha sincs, már ebédre sem igen jön haza, csak reggel és este issza meg a pohár tejét és alig egy-két órát alszik szobájában. Marika pedig sokat gondolt rá és beszélt is róla apjával. Mind a ketten megértették őt és végtelenül sajnálták.

Csak a plébános nem békült ki vele.

A tanító és Marika nem vitakoztak. Hagyták. S a felduzzadt harag egy-kettőre kiegyenlítődött egy-egy győzedelmes sakkpartiban. Ezek alatt a végnélküli játszmák alatt Marika hol a kertben sétált, hol átment a templomba, felvitte magával fujtatónak a harangozó fiát, és el-eljátszott valami könnyű, áhítatos dallamot a reszketőhangú öreg orgonán. Már jól ismerték egymást ő és az orgona. Engedelmeskedtek a sípok s a hibás részeket kerülő, ügyes ujjak munkája nyomán tiszta erővel búgott fel a hangok himnusza a kis templom boltívei alatt.

Egy délután magára hagyta a két öreg zsörtölődőt és magabacsendesült lélekkel ment be a templomba. A harangozó a fiát ment keresni. Egyedül volt tehát. Puha járással ment körül a falak mentén, áhítatos lélekkel mondott imát szent Antal barnakámzsás, jóságos szobránál és a Mária-oltár előtt boldog magányban hajtott térdet.

Egyetlen nagy búgó kagylónak érezte a templomot s a szobák négy fala között nyomorékká nevelt lelke messze tárgult a boltozatok felé. Most értette meg csak, miért kell templomba járni. A kitágult falak magukkal ragadják a lelket, érzékeltetik vele a végtelenség távlatát s a határtalan messzeségek patakja belesodorja az embert az Istenség gondolatába.

Milyen jó, amikor az önmagába roskadt ember arra ébred fel, hogy van Isten!

A viharoktól tépett lélek megnyugszik, a sárbatiport öntudat életretámad és ujjongó szavak erdője hullámszik az ég felé:

— Hozsánna!

Marika élettől megszabadult gondolatai egyre nagyobb lendülettel száguldották be a misztériumok útjait, átszellemült agya megérezte az összetartó erőt s ájtatos alázatosságban tartotta oda a szívét az örökkévalóságból érkezett csendnek.

A harangozó fia zavarta meg elmélkedésében. Ijedten rezzen össze az emberi hang csengésére s felment a karzatra az orgonához...

És ma különös erővel szólalt meg a kivénült hangszer ujjai alatt. Messzeségekbe tárgult lelke soha nem értette meg annyira Bachot, mint most. Csodálatos könnyedséggel követte a melódia hullámszását, megérezte az örök harmónia fenségét, az összetalálkozott hangok ujjongó örömét és komor bánatát és feloldódott lelke a sóhajba fulladt fűgák csendjében.

Ujjai alatt életrekelt Bach—Gounód Ave Mária-ja.

Először melódia nélkül hömpölygött tova a kíséret. Csak azután csendült fel a melódia.

Marika énekelt...

Halk, visszafogott, benső tüztől töredezett hangja szöveg nélkül recitálta a földi muzsika csodálatos Miatyánkját.

Nem a hang volt jó. A lélek rezgése volt benne a fenséges. Az Ave Mária imájában az emberi lélek el nem titkolható sirása visszhangzott. Marika isteni szférák áhitatába olvadt.

Amikor befejezte a dalt, ujjai hulló virágsziromként roskadtak az orgona fakó billentyűire, szeme fátyolos lett a könnytől, ajkáról tántorogva szaladt el az utolsó sóhaj, felkelt és végignézett az árnyékkal benépesült templomhajón. Az volt az érzése, hogy tele van az egész templom, hogy zsúfolásig telt meg és akkor vette észre, hogy a templomhajó közepén feléje fordult arccal, mozdulatlanul áll Dombay Ferenc.

Szívéhez kapott, gyenge sikoly röppent el összeszorított ajkáról és várt...

Dombay Ferenc megindult a lépcső felé és lassan, alig okozva zajt, jött rajta fel.

A harangozó fia észnélkül szaladt ki a templomból és Marika várt...

Különös kép volt a templom mélyében felsűrűsödött homály, a rengeteg árnyék és az előtte álló világító arcú ember. Disszonáns hang a melódiák csodálatos birodalmában. Nyugtalan folt a nyugalom színeinek tengerében. Szeretett volna szólni, de nem akadt szó, ami utat talált volna az ajkán keresztül. Ferenc szólalt meg. De nem köszönt, nem üdvözölte, úgy beszélt, mintha mindig együtt lettek volna. És hangjának varázsa most is megreszkettette a leány lelkét.

— Nagyon szépen játszottál. Pedig biztosan küzdened kellett a hangszer hibáival... Örülök, hogy hallottalak.

Marika alig hallhatóan felelt:

— Bizony, rossz már az orgona.

Ferenc folytatta, mintha nem is hallotta volna a feleletet:

— ... Oly szép volt a ma délután. Világított az erdő s az egész föld olyan volt, mint egy nagy boltozatos templom. A hegycsúcsról megláttam ennek a kis ember-templomnak a tornyát, csodálatos vágy töltött el, hogy meglátogassam. Amikor beléptem az ajtón, rögtön tudtam, hogy mért kellett idejőnnöm...

Marika már összeszedte magát és ajka körül ébredezett a szelíd mosoly. Ferenc folytatta:

— Tizenöt éve nem voltam ebben a templomban... Jobban mondva ez volt az utolsó templom, amiben voltam... Elcsodálkoztam a síma, nemesvonalú falakon és természetesnek találtam, hogy nekünk itt kellett találkoznunk...

Közelebb lépett a leányhoz és feléje hajolt.

— Úgye nagyon megváltoztam Marika? . . . Ne ijedj meg, nem nyulok hozzád . . . Felelned sem kell . . . Olyan a szemed, mint a tükör, eltorzultnak látom benne magamat. Sokat jársz ide, úgye? Imádkozol az oltár előtt? Szereted a szenteket, a csendet, a magányt . . . Éppen olyan vagy, amilyennek elképzeltelek!

Mohón kapott a szó után a leány.

— Gondoltál rám?

— Minden gondolatban benne van a mindenség! Te se hiányozhattál belőle!

Marika csak most ijedt fel.

— Hogy mertél a templomba jönni? Nem félsz?

— Mitől? Akiben te hiszel, abban hiszek én is! Csak az út más. Az utak azonban mégis mind őhozzá vezetnek!

— Neked más templomod van!

— Nekem nincs templomom! Magam vagyok a templom . . . Minden, ami a földön van, központja valaminek . . . Ha valaki magába néz, észreveszi, hogy a gondolatok és az élet pillanatai centrifugális erővel keringenek benne. És így van ezzel minden élet! Így vannak ezzel a bolygók és a naprendszerek is. Nekem nincs szükségem templomra.

— Gőgös vagy és elbizakodott! . . .

— Nem. Csak tudom, hogy a végtelenség éppen úgy megvan bennem is, mint a határtalan távolban. Az ember nem más mint a végtelenség mikroszkopikus mása.

Marika gyorsan tette meg az ellenvetést.

— Mért halunk meg akkor?

Ferenc hangja szomorúan csengett:

— Ha ismernéd Krisztus tanait, tudnod kellene, hogy nem halunk meg. Ő tanította, hogy feltámadunk és egész csodálatos életével illusztrálta is tanítását!

— Mért mondod ezt, miért, amikor tizenöt évig éltél távol, idegen lettél, eltávolodtál, megtagadtál mindent és általunk fel nem fogható eszmék harcosa lettél? Nem Krisztus a te prófétád! Nem az ő utain jársz!

Ferenc magasba nyult, hangja megerősödött és szavai hatalmas erővel zuhogtak a boltívek alatt.

— Krisztus adta a földnek a legszebb isteni ajándékot! A szeretetet! Ez a híd az, ami a megbocsátás és a megértés pilléreire nyugodva, mint egy óriási szivárvány köti össze az emberi lelket a Nirvánával! . . .

A leány felujjongott.

— Hiszen akkor te lélekben keresztény vagy!

Komorán hangzott a felelet:

— Nem vagyok keresztény és nem vagyok más! . . . Ember vagyok! Erők kormányozzák utaimat s az erőkön belül élhetem csak le életemet, amiből nagyon elkívánkozom már . . . Nagyon szűk nekem

az anyag, keveset enged meg a mozgásból... De hiszen nem azért jöttem, hogy ezekről beszéljek... Nem azért...

Marikának elakadt a lélekzete:

— Mért jöttél akkor?

Dombay Ferenc nekitámaszkodott egy oszlopnak.

— ...Azért jöttem, mert pillangókat láttam táncolni az erdön. ...Azért jöttem, mert illatokat kuszált össze-vissza a szél és dolgos méh érintésétől borzongott meg a virág... Azért jöttem, mert a vadgalamb turbékolt a fejem fölött és napsugár csókjától termékenyült meg a föld! Mert forró éjtszakák vágyban fürdetik meg a világot és vajudó anyák boldog ujjongása üdvözli az apró gyermeket!

Kicsit elhallgatott! Marika megdöbbenve nézett rá és ajka lihegett az alig élő szó alatt...

— Ferike... Ferkó...

Dombay Ferenc extázisba sodródott. Lobogott a sötétben a szeme éa hangja forró vihart teremtett a boltívek alatt...

— Eljöttem, mert tehetetlenül vergődöm az erők megsemmisítő küzdelmében. Eljöttem, mert tudni akartam, hogy igaz-e, amit látok! Eljöttem, mert megtántorodtam! Éltem a lélekben... Azt hittem, hogy fölösleges ballaszt az anyag, a test és mindenütt, mindenütt, emberben, állatban, növényben, levegőben az anyag életét látom! Az anyag életét, amit undorodva vetett meg a lelkem!... A földön él az anyag! A földön élnie kell az anyagnak, mert nem volna a léleknek börtöne, ha nem volna test!

Elhallgatott és önmagába roskadt. Marika közelebb lépett hozzá.

— Olyan borzasztó az, hogy a test él!

Sötéten hangzott a válasz:

— Nem az anyag élete a borzasztó! A lélek rabsága a borzasztó! Mert a lélek rabsága az emberiség golgotája.

A leány szelíden kérdezte:

— Azért jöttél, hogy ezt elmond?

— Nem. Azért jöttem, hogy megbizonyosodjam efelől!

— Hogyan?

Ferenc újra kiegyenesedett és a harsonák erejével búgta el fájdalmát:

— A te közeledben felébred bennem az anyag és összezsugorodik a lelkem, mert föléje borul börtönnek a test! A te közeledben eltűnik a tizenöt esztendő gigantikus munkája, eltűnik a végtelenség, eltűnik a mindenség, eltűnik a lélek fegyvere: az akarat! És felébred bennem az anyag rettenetes fegyvere: a vágy! Barbár erővel bele ront a lelkembe és tör-zúz benne mindent, összemorzsolja a nyugalmat, megöli a tudást és én tehetetlenül vergődöm a járma alatt.

Marika egészen a közelébe lépett. Már nem félt. Megsimogatta.

— Ferike, édesanyád megroskad a bánattól, kishúgod retteg téled, közeledtedre elmenekülnek az emberek... Nem akarsz újra közöttük élni?!... Velük élni?... Visszatérni?

Csupa keserűség viharzott elő a feleletből:

— Élni? . . . Az élet nem más, mint a lelkünk keresztjének hurcolása a megszabadulás felé! . . . Nem Marika, én nem fordulhatok vissza. Mennem kell tovább azon a választott úton . . . Megrendülhetek, megtántorodhatom, de nem térek le róla soha!

Hangja megnyugodott már és alakjába is visszatért az erő.

— Nem szabad nézmem anyámat, nem szabad nézmem a húgomat! Rendületlenül mennem kell tovább, amíg bele nem ütközöm a célba!

Marikából kitört önkéntelenül a kérdés:

— Mért jöttél akkor vissza?

A hang megcsuklott.

— A szeretet hozott vissza! A legszentebb, a legmagasztosabb érzés a földön! . . . Ennek vagyok az áldozata!

Még hallgatott. Azután búcsúszó nélkül, árnyszerűen sietett le a lépcsőn, Marika azt se tudta, hova tűnt, merre ment. Szólongatta még halkán, kedvesen. Azután ő is kiment a templomból és gondosan csukta be a nagy kulccsal a nehéz tölgyfaajtót . . .

XV.

Egy kora délelőtt Dombayné eszméletét vesztette a nappali szobában.

Katóka éppen belépett az ajtón, hogy rózsaszínű ruhájában megmutassa magát anyjának, kérdezni akarta, hogy tetszik-e, meg van-e vele elégedve és ott találta szegényt a padlón mozdulatlanul, halál-sápadtan. Rémülten fektették ágyba Linkával együtt, vízzel dörzsölték, ecetet szagoltattak vele és így lassan magához tért.

Elmondta, hogy már az éjtszakája is nyugtalan volt és reggel gyengének érezte magát. Az ablakhoz ült és elővett valami régi kézimunkát, hogy ne töltsé tétlenül az időt. Gondolatai természetesen most sem hagyták magára . . . Mint a darazsak, úgy repdesték körül a lelkét. Bizony nem tudott ellenük védekezni. Azután minduntalan hallani vélte a fia járását. Majd mintha árnyék surrant volna keresztül a szobán. Végül határozott érzés gyötörte, hogy nincs egyedül. Ez az érzés annyira teljes volt, hogy hatása alatt átkutatta a szobát, nincs-e valaki elrejtőzve valahol s amikor sehol sem talált senkit, belesimogatott a székek és a karosszékek ölébe, nem ül-e valaki ott láthatatlanul? Borzasztó percei voltak. Azt hitte, megőrül . . . Ekkor jutott eszébe, hogy imádkozni fog. Térdre esett a sarokban a Krisztus-kép előtt és egész lelkével imádkozott. Az ima végén érezte, hogy valaki ráteszi kezét a fejére, lágyan, szeretettel megsimogatja és azt súgja fülébe:

— Ne nyugtalanodjék anyám . . . Én mindig magával vagyok . . .

A homlokán még most is gyöngyökbe gyűlt a veríték. Ezt már nem bírta el. Elsötétült előtte minden és végig esett a padlón . . .

Katóka könnyezve simogatta, azután kiadta a parancsot, hogy

szaladjon le a faluba valaki a doktor urért, szerencsére éppen ma van itt rendelése. Dombayné már mosolyogva nézett leányára.

— Lám, lám . . . Persze . . . Hiszen ma itt lesz a doktor . . . Azért öltözött fel ilyen csinosan az én kisleányom? . . . Igen? Tudod, hogy nagyon helyes vagy?

Katóka arca bíborpirosra vált és úgy menekült érzéseivel anyja karjai közé.

— Jól van, no. Jól van. Hiszen nem harapom én le az orrodát. Légy csak szép és fiatal. Nagyon derék ember a doktor. Tetszik nekem. A kisleány ijedten szólt közbe :

— Anyuskám, most ez nem fontos. Most az a legfontosabb, hogy te meggyógyulj. Ne törődj ilyen csacsiságokkal.

— Nem csacsiság ez, gyermekem! A szerelem útja szent! Mert az anyaság oltárához vezet!

Katóka befúrta fejét anyja párnájába.

— Ne, anyuskám, ne beszéljünk erről . . .

A gyenge, öreg kéz bágyadtan siklott végig leánya fekete haján.

— Jól van hát . . . Ne beszéljünk erről . . . Láttad ma Ferencet?

— Nem láttam . . . András bácsi mondta, hogy éjjel sem volt itthon . . .

Dombayné alig hallhatóan súgta maga elé :

— Hol töltheti az időt az a szerencsétlen ember? Mi lesz ennek a vége?

Katókának eszébe jutott, hogy hiszen éppen ez a tárgy az, amiről nem szabad most anyjával beszélni. Hirtelen előszedett tücsköt-bogarat. Beszélt a kertről, a kedvenc rózsafájáról és végül megtárgyalta vele a mai ebédet is.

Amikor ezzel készen volt, zavartan kotorászott a megszokott témák között, keresgélt, hogy mit halásszon a felszínre belőlük. Ekkor jött be Linka. Katóka mohón esett neki a kérdéssel :

— Elment valaki a doktorért?

— Igenis. Már régen.

— Jól van . . .

Észrevette, hogy a leány nem mozdul. Tudta, hogy akar valamit.

— No, mi az? Van talán valami ujság?

— A tekintetes mérnök úr van itt és azt mondja, nagyon fontos dologban szeretne beszélni a nemzeti asszonnyal, ha lehetséges volna.

Katóka aggódva nézett anyjára.

— Nem tudom, anyácskám, lehet? Nem vagy gyenge?

Dombayné élénken felelt :

— Természetesen lehet. Jöjjön csak be.

— De így? Ágyban?

Öreg asszony vagyok már és ő se fiatal ember. Ha ő azt mondja, hogy fontos dologban akar velem beszélni, akkor fogadnom kell. Menj csak, Linka, vezesd be a mérnök urat.

Gyenge Bálint belépett.

Első percekben aggodalom tükröződött arcán. Amikor aztán látta, hogy úrnőjét csak múló gyengélkedés verte le lábáról és most már élénk, diadalmasan kiáltott fel. A nagy táskát, amit magával cipelt, felnyitotta, tartalmát pedig gondosan rakosgatta ki a padlóra.

— Nagyságos asszonyom, aranyat hoztam! . . .

Dombayné is, Katóka is felkiáltottak:

— Szén!

A mérnök felállt és lelkesülten beszélt:

— Bizony, szén! A fűró már tizenkét órája került bele a szénrétegbe és még mindig benne van, még mindig szenet fűr. Hatalmas tömeg szénre bukkantunk. Minden reményemet meghaladta. Minősége pedig van olyan, mint a legjobb hazai széné.

Ragyogó arccal állott ott, látszott rajta, hogy álmái teljesültek.

— Minden igaz, amit terveztem. A szénbánya, az iparvasút, gőzfűrés, villanycentráló. Nagyságos asszonyom, megmérhetetlen nagyon urai lettek.

Dombayné zavartan nézett rá.

— Mit csinálunk azzal a rengeteg pénzzel?

A mérnök nem esett ki lelkesedéséből.

— Szépen fognak élni. Utaznak! Világot látnak! Jót tesznek! Ó, a pénz nyugtalan. Nem marad egy helyben. Annak mozognia kell . . . És én most arra kérem, nagyságos asszonyom, hogy beszélje meg velem a tennivalót legalább vázlatosan.

Dombayné elmondatta magának a mérnök terveit, aki egy részvénytársaság alapítását tartotta szükségesnek, mert igaz ugyan, hogy bankszámlájukon bőségesen áll pénz rendelkezésükre, de az bizony nem elég az előmunkálatokhoz. Vázlatában is elég részletesen fejtette ki tervét és a lelkiismeretes, gondos munkát végzett ember nyugalmával tett pontot mondanivalója után.

A Dombay-házra nézve az anyagi kérdést nagyon előnyösen tervezte s a nemzeti asszony ellenvetés nélkül belement mindenbe. A mérnök most még csak egy kérdéssel jött elő. Előadta, hogy az ilyen vállalat megteremtéséhez szükséges volna valaki, aki teljhatalommal intézi a dolgokat, aki vezére az egész munkának. Kéri Dombayné, hogy delegáljon ilyen embert. Például kiváló volna erre Dombay Ferenc úr. Ha rá lehetne bízni, hogy kezébe vegye a munkát, kitűnő vezetője lenne az egész vállalatnak. Hiszen a szenet is az ő útmutatása alapján találták meg egészen máshol, mint ahol eredetileg keresték.

Az úrnő meglepetten kapta fel a fejét.

— Hogyan? Erről nem tudok semmit. Hogy történt ez?

A mérnök elmondta, hogy hosszabb ideje annak, amikor a fiatal földesúr egy délelőtt meglátogatta őt a Barnaréten a fűrásnál. Figyelmesen végighallgatta előadását, gondosan megvizsgálta a felszínre hozott földrétegeket, kikérdezte számításai felől, hogy miért éppen ezen

a helyen keresi a szenet s amikor már jó három óra hosszat beszéltette, akkor egyszerre kijelentette, hogy a birtoknak ezen a részén nincsen szén. Át kell menni a túlsó oldalra az Aranyrétre, ott nagyon hamar szénre fognak bukkanni. Amikor én faggattam, hogy mire alapítja véleményét, kitért az egyenes felelet alól.

Dombayné csodálkozva kérdezte :

— És ott találták a szenet?

— Ott.

Az anya és leánya csodálkozva néztek egymásra. Majd Dombayné újra a mérnökhöz fordult :

— És mit szól maga ehhez?

— Csodálatos képességei vannak Dombay úrnak — felelt a mérnök, — egyebet azonban nem tudok. De nagyon szeretném, ha rá lehetne venni a vállalat vezetésére.

Dombayné folytatta :

— Bizonyosak lehetünk abban, hogy Ferenc nem vállalja a dolgot, és így előre megnevezem az én emberemet. Az egész vállalat teljes hatalmú vezetésével, fejlesztésével önt bízom meg, mérnök úr, mint az eddigi összes munkálatok lelkét. Biztos vagyok benne, hogy a legkiválóbb kezekbe kerül minden . . .

Gyenge Bálint sápadttá vált nagy örömeiben. Szabódott és hangszúlyozta, hogy ő nem ezért forszírozta az egészet, ő nagyon boldog és megelégedett lesz a főmérnöki pozícióval is, hiszen ilyesmire álmában sem mert volna gondolni. Dombayné azonban ellentmondást nem tűrő hangon kijelentette, hogy ő csak akkor megy bele az egész dologba, ha annak vezetését Gyenge Bálint vállalja. Ellenkező esetben temessék be a fúrólukat és felejtse el mindenki az egész esetet.

A mérnök alig tudott elbúcsúzni a boldogságtól és mint a részegek, tántorogva hagyta el az épületet.

Megérkezett az orvos. Katóka eléje szaladt és sietve mondta neki a történeteket, úgy ahogy azt az anyja elmesélte. Justh Dezső megcsóválta fejét.

— Az az ember tönkreteszi az egész család életét. Anyja betege lesz a dolognak.

Gondosan megvizsgálta a nemzetes asszonyt. Sokáig figyelmesen hallgatta a szív működését. Megnyugtatta a beteget. Megígérte, hogy orvosságot fog küldeni, mert most nincs nála megfelelő, egy-két csillapító port azért addig is ad és kéri a nemzetes asszonyt, hogy egyelőre maradjon ágyban. Azután bocsánatot kért, vissza kell sietnie, nem fejezte be még a rendelését, egypár betege még hátra van, Katóka gyors kérdésére azonban kijelentette, hogy ebédidőre okvetlenül visszajön.

A kisleány kikísérte az orvost és aggódva kérdezte meg őt négy szem között vizsgálatának eredményéről. Az orvos elmondta, hogy egy kis szívgyöngeségről van csupán szó. Az egész most még csak jelentéktelen dolog, de ha az izgalmak meg nem szűnnek, idővel végzetessé

válhat. A nagyságos asszonynak nagy nyugalomra és folytonos pihenésre van szüksége.

De ezt majd megbeszéljük ebéd után. Akkor több idejük lesz rá. Katóka megnyugodva tért vissza anyjához és arca őszinte ragyogásából meglátszott, hogy nem hallott kellemetlen dolgokat.

A délelőtti hátralevő idő hamarosan elmúlt és az ebédet Dombayné kívánságára az ebédlőben fogyasztották el kettesben, Katóka és a doktor. Ferenc terítéke oda volt készítve a megszokott helyre, dacára annak, hogy már hetek óta nem jelent meg az ebédnél. Ez a harmadik teríték, az üresen hagyott szék nyomasztólag hatott mindkettőjükre. Különösen Katóka nézett oda riadtan minduntalan. A doktor semleges dolgokról beszélt. El akarta terelni a figyelmet a testetlen jelenlétéről és elmondta, hogy milyen furcsa atmoszférája van mostanában a falunak. Az emberek ingerültek, könnyen civódnak. Sok sebet gyógykezel, ami csak verekedés következménye lehet. Úgy hallotta, hogy az egész falu fejét a szép kocsmárosné, a Terka asszony csavarta el... Elmesélte, hogy még a bíró is csapja neki a szelet és mondják, hogy el akarja venni feleségül.

Katóka lassan elfelejtkezett az üres székről, a láthatatlan vendégről és mosolygó figyelemmel hallgatta a doktor jóízű előadását. Az ebéd vége felé már kacagva tereferéltek egymással és szemükben ott csillogott az egyedüllét gyermekes öröme. Amikor befejezték az étkezést, Katóka lábujjhegyen osont anyja szobájába, megnézni, alszik-e? Sejtelme valóra vált. Aludt. Szokásukhoz híven a kertbe mentek sétálni.

Hátul, az erdővel határos részt keresték fel és a nagy fák árnyéka alatt ültek le a csendes, félreeső padra. A levegő remegett a forróságtól. Az erdő ájult mozdulatlanságban hevert mögöttük s mintha parázs volna alatta, áttüzesedett az árnyék. Kettőjük közé pedig tolakodva, kaján vigyorgással ült le a legkellemetlenebb vendég: a zavar.

A doktor keskeny, férfias arcán is látható volt valami tétova bizonytalanság. Szemét behullotta az álmodozás köde és szívében megkondult a boldog reménység harangja.

Katóka pedig egyetlen üde virág volt ebben a kibírhatatlan forróságban. Szeme erősebben ragyogott a napnál és könnyed, karcsú alakja messze sugározta magából az ifjúság tűzét.

A doktor gyönyörködve nézte. Sokáig beszélt közömbös, ide nem vágó dolgokról, a fővárosról, küzdelmeiről, csalódásairól.

(Folytatása következik.)

Büky György.